

د. ۵۰۰
۱
۲۴۸
۶۴۸
راهبرد فضای مجازی

در جامعه اسلامی

مؤلف: حسین حسینی

www.ketab.ir

ملکی، حسین، ۱۳۵۲ -	:	سرشناسه
راهبرد فضای مجازی در جامعه اسلامی / مولف حسین ملکی.	:	عنوان و نام پدیدآور
قم: یاران قائم، ۱۳۹۶.	:	مشخصات نشر
۲۴۸ ص.	:	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۹۶۴-۸۸۹۵-۱۰-۰	:	شابک
فیفا	:	وضعیت فهرست نویسی:
فضای مجازی -- کشورهای اسلامی	:	موضوع
Cyberspace -- Islamic countries	:	موضوع
اینترنت -- کشورهای اسلامی	:	موضوع
Internet -- Islamic countries	:	موضوع
فضای مجازی -- جنبه های مذهبی -- اسلام	:	موضوع
Cyberspace -- Religious aspects -- Islam	:	موضوع
اینترنت -- جنبه های مذهبی -- اسلام	:	موضوع
Internet -- Religious aspects -- Islam	:	موضوع
HMA۵۱/م۷۷،۲ ۱۳۹۶	:	رده بندی کنکورد
۳۰۳/۴۸۳۳	:	رده بندی دیویی
۴۸۴۶۱۸۰	:	شماره کتابشناسی ملی

راهبرد فضای مجازی در جامعه اسلامی

نویسنده: حسین ملکی

ناشر: یاران قائم (عج)

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۹۵-۱۰-۰

مقدمه

انسانها که فطرتاً موجود در اجتماعي هستند از رهگذر ارتباطات و تبادل اطلاعات همواره سعی در هماهنگ کردن مسیر زندگی خود بسوی سعادت و خوشبختی داشته اند تا بتوانند از این طریق حیاتی مطلوب و در رفاه و آسایش را تجربه کنند. پیشرفت علم، تکنولوژی در عصر حاضر، جوانب مختلف زندگی بشری را دستخوش تغییر و تحولات عظیمی نموده است. سبک زندگی انسانها، نگرشها، هنجارها، ضد هنجارها و ارزشها، حتی سازوکارهای اداره جوامع به شدت تحت تأثیر گسترش روز افزون فناوری واقع شده است و امروزه به وضوح شاهد این تأثیرگذاریها در متن زندگی خود و جامعه اطرافمان هستیم. تکنولوژی، فناوری و سرعت زیاد تولید علم در هزاره سوم توانسته

است با ایفای نقش پررنگ در جوامع بشری، آثار مثبت و منفی خود را به خوبی به انسانها و روابط اجتماعی آنها تحمیل نماید و به یک فاکتور اساسی و مهم در تعاملات اجتماعی تبدیل شود.

از میان حوزه های مختلف فناوری و پیشرفت علم، اینترنت دارای نمود خاصی نسبت به سایر بخش ها بوده و امروزه توانسته است حتی به عنوان یکی از ملزمویات و ضروریات زندگی روزمره انسان مطرح شود. اینترنت است که ابتدا برای اهداف نظامی و امنیتی طراحی شده بود، به مرور زمان دیگر بخش های اجتماعی از جمله تجارت، تفریح و سرگرمی و ... در این امر چنان پررنگ و گسترده بود که کارکرد آن را تغییر داد بطوریکه این تکنولوژی نوظهور، امروزه به یک صنعت و عرصه ای تاثیرگذار جهانی تبدیل شده است و کمتر موضوع اجتماعی را می توان یافت که متأثر از اینترنت نباشد.

اینترنت ابتدا در کشورهای غربی به عنوان رسانه های همگانی رواج یافت و بتدریج دیگر کشورها را نیز دربرگرفت و به مثابه ابزاری مؤثر در انتقال و ترویج سیاستها، فرهنگ، اقتصاد و ... کاربرد پیدا کرد. این تغییر و تحولات جهانی و گرایش همه جانبه به استفاده از اینترنت، تبعات و تأثیرات بسیاری در جوامع بشری داشت تا جایی که از آن به «انفجار اطلاعات» تعبیر می شود و مفهومی پر کاربرد در علم ارتباطات و جامعه شناسی است.

فرا مکان و فرا زمان بودن اینترنت و در دسترس بودن آن، موجب

شکل‌گیری شیوه جدیدی از تعاملات اجتماعی نسبت به گذشته شد و تغییراتی شگرف در سبک زندگی، تعاملات اجتماعی و حتی مشارکت سیاسی و نحوه آن به وجود آورد تا جایی که امروزه اینترنت بیشترین نقش را در اطلاع‌رسانی و تبلیغات برای عموم دارد و به عنوان اصلی‌ترین کانال ارتباطی محسوب می‌شود. با ظهور و گسترش هم‌زمان صنعت ارتباطات و درامداد آن اینترنت به عنوان شبکه ارتباطی و اطلاعاتی جهانی، فضای جدیدی در عرصه‌ی زندگی به وجود آمد که پتانسیل آن با عناوینی همچون «فضای دوم» و «فضای مجازی» از آن یاد کرده‌اند.

در سال‌های اخیر شبکه‌های اجتماعی به عنوان بزرگترین دستاورد اینترنت و فضای مجازی با دلایل مختلف از جمله نامحدود بودن ارتباطات، بی‌هویت بودن، آزادی بسیار زیاد، بی‌مکانی و بی‌زمانی کاربران و ... با اقبال عمومی مواجه شده و رسیدن به تناسب اهداف خود، فعالیت‌هایشان را گسترش داده‌اند.

فضای مجازی بسیار گسترده است، به خصوص در زمانی که به تلفن‌های همراه انتقال پیدا کرده و همیشه و همه‌جا در دسترس است، پیش‌بینی می‌شود آمار کاربران فضای مجازی تا سال ۲۰۲۰ به حدود ۷۰ درصد جمعیت جهان برسد و این حتی از آمار مجموع کسانی که در جهان به برق و آب آشامیدنی سالم دسترسی دارند، بیشتر باشد! در برخورد با سیر شتابنده تغییرات و تحولات ناشی از گسترش

روز افزون اینترنت و فضای مجازی، دورویکرد ممکن است در پیش گرفته شود:

۱- انفعال و تسلیم (هرچه پیش آید خوش آید) که سرنوشت خود را به دست تحولات می سپرد تا همچون طوفانی به هر سو ببرد.

۲- آمادگی ناشی از آگاهی در برابر تحولات و برخورد فعال و فوق تعالی با آنها.

جوامع بالغ بافته نه تنها می کوشند تا آنجا که ممکن است با آماده ساختن خود برای مقابله با تحولات، از غافلگیر شدن و در گرداب حوادث ناخوشت، افتادن پرهیز کنند، که همه همت خود را به کار می بندند تا با بر ساختن سناریوهایی از آینده های محتمل الوقوع و ارزیابی نقاط قوت و ضعف هر کدام، مسیر تحولات شتابناک را در حد امکان به گونه های سامان دهند که زمینه برای ظهور برخی از آینده های محتمل فراهم شود و در عوض از ترقی برخی دیگر از این آینده ها که مطلوب نیستند، جلوگیری به عمل آید.^۱

لذا گستردگی و فراگیری این حوزه مستلزم حضور جدی مذهب در آن می باشد به خصوص اسلام که صاحب شریعت است و برای تمام زندگی بشر برنامه دارد. بنابراین لازم است حوزه فضای مجازی منطبق با زمینه مذهبی شود و تا زمانی که این کار صورت نگیرد ما به عنوان یک مسلمان کوتاهی کرده ایم، اینجاست که تکلیف همه ما سخت

۱. تعامل دین و رسانه در فضای نوین رسانه، ص ۶

خواهد شد.

اموری مانند فضای مجازی نوعی تزامم خیر و شر ایجاد می کند و غلبه هر کدام می تواند برای دین داری و اخلاق، سودمند یا زیان آور باشد. در هر صورت فناوری آن هم یک فناوری به گستردگی فضای مجازی، یکی از شئون مختلف زندگی و البته متعلق دین است. انسانها هم مدتاً تحت تأثیر هنجارهای غالب قرار می گیرند. شاید به همین دلیل عبارات «اکثرهم لا یتفکرون»، «لا یعقلون» و... در قرآن زیاد است. بنابراین اقتضای دین این گونه است که وارد این فضا می شود تا راهنمای سعادت بشر در این عرصه باشد.

استفاده از فضای مجازی به خودی خود اشکالی ندارد چرا که برای دوران کنونی یعنی تراکم جمعیت گراحی شده است، اما صلاح و فساد در آن با یکدیگر همراه است و بستگی به این دارد که چگونه از آن استفاده شود، بنابراین به همه جوانب فضای مجازی نباید رویکرد آسیبی یا فرصتی داشت بلکه باید رویکردی راه بردی داشت، یعنی ضعفها و قوتها را با هم بررسی کرد.

در این کتاب سعی بر آن شده تا با بررسی فضای مجازی به عنوان حقیقتی که در آینده ی نه چندان دور دنیای دوم تمام جوامع بشری را شکل خواهد داد، دیدگاه و راهکار مذهب اسلام و تشیع خاندان عصمت و طهارت علیهم السلام را در برخورد با این مقوله ارائه دهد و به تحلیل فرصت هایی که این فضا برای رشد و تعالی جامعه اسلامی

به ارمغان می آورد، پرداخته شود.

طبیعی است ویژگیهای خاص این فضا که بیان خواهد شد. تهدیدات و به دنبال آن آسیبهای مختلفی را می تواند برپیکره جامعه اسلامی وارد آورد که در این زمینه اندیشمندان و عالمان باید با اعتصام به دو ثقل قرآن و اهل بیت علیهم السلام و با تشکیل هم اندیشی های متعدد، در مقام دفع و رفع آسیبهای احتمالی ناشی از این فضای اجتماعی برآمد و در حفظ و صیانت از تمام ارزشهای مقدس دین مبین اسلام تمام تلاش خود را بکار گیرند.

این نوشتار طایفه ای از عریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر نیز سعی دارد تا با بیان آسیب ها و عملکردهای نامطلوب فضای مجازی، راهکاری مقابله و پیش گیری از این آفتهای احتمالی را نه تنها به جوامع اسلامی بلکه به تمام بشریت پیشنهاد و ارائه داده و صدای زنگ هشدار و آماده باش در مقابل نفوذ دشمنان فریبگی و ضد ارزشی را در جامعه اسلامی به صدا درآورد، باشد که با ظهور و رفور السرور حضرت بقیة الله ارواحنا فداء تمام ارزشها و تعالیم دینی و اصول و جردی حیات طیبه در تمام جوامع بشری و در تمام عالم خلقت احیا گردد.

حسین ملکی

فهرست

مقدمه.....	۵
فصل اول: کلیات فضای مجازی.....	۱۱
۱-۱- تاریخچه و معنای فضای مجازی.....	۱۱
۲-۱- ویژگیهای فضای مجازی.....	۱۷
۳-۱- گسترش اینترنت و فضای مجازی در آینده.....	۲۳
۱-۳-۱- فضای مجازی در ایران.....	۲۷
۴-۱- شبکه های ارتباطی رایج در فضای مجازی.....	۲۸
۱-۴-۱- وب سایت.....	۲۸
۲-۴-۱- رایانامه (ایمیل).....	۳۰
۳-۴-۱- انجمنها و تالارهای گفت و گو (فروم).....	۳۱
۴-۴-۱- بازی رایانه ای (گیم).....	۳۳
۵-۴-۱- شبکه های اجتماعی.....	۳۴

- ۱-۴-۵-۱- معرفی برخی از محبوب ترین شبکه های اجتماعی.....۳۸
- فصل دوم: کاربردهای علمی و غیر علمی فضای مجازی.....۴۲
- ۱-۲- منابع عظیم اطلاعاتی در فضای مجازی.....۴۳
- ۱-۱-۲- کتابخانه الکترونیک.....۴۵
- ۲-۲- آموزش الکترونیکی.....۴۷
- ۱-۲- ضرورت استفاده از آموزش مجازی.....۵۰
- ۱-۲-۲- کنفرانس.....۵۱
- ۳-۲- اقتصاد اینترنتی.....۵۳
- ۱-۳-۲- تجارت الکترونیک.....۵۴
- ۴-۲- خدمات عمومی سازمانی در فضای مجازی.....۵۶
- ۱-۴-۲- دولت الکترونیک.....۵۷
- ۵-۲- اجتماع مجازی.....۶۰
- ۱-۵-۲- کانونی برای همدردی، تعامل و حمایت خانوادگی.....۶۲
- ۲-۵-۲- توسعه مشارکتهای اجتماعی.....۶۲
- ۲-۵-۳- شکل گیری و تقویت خرد جمعی.....۶۳
- ۲-۵-۴- انتشار سریع و آزادانه اخبار و اطلاعاتی.....۶۴
- ۲-۵-۵- امکان عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد.....۶۴
- ۲-۶- استفاده از فضای مجازی در جهت پیشرفت جامعه اسلامی.....۶۵
- ۲-۶-۱- ارتقای دانش دینی مردم.....۷۳
- ۲-۶-۲- انتشار موضوعات اسلامی در فضای مجازی.....۷۶

- ۲-۶-۳- آشنایی با نظرهای دیگر مکاتب..... ۷۷
- ۲-۶-۴- سهولت ارتباط با عالمان دینی..... ۷۸
- ۲-۶-۵- کاربرد اینترنت در حوزه های علمیه..... ۷۹
- ۲-۶-۶- مبارزه با شبهات اعتقادی..... ۸۱
- ۲-۶-۷- بازتاب گسترده مقدسات و جلسات مذهبی..... ۸۱
- ۲-۶-۷-۱- جایگاه مراسمات مذهبی در جامعه اسلامی..... ۸۲
- ۲-۶-۷-۲- جایگاه اماکن مقدس مذهبی در جامعه اسلامی..... ۸۸
- فصل سوم: تأثیر فضای مجازی بر فرهنگ..... ۹۳
- ۳-۱- ویژگی های فرهنگ تحمیلی فضای مجازی..... ۹۵
- ۴-۵- فضای مجازی رجنب نرم..... ۱۰۱
- ۳-۲- تهاجم فرهنگی..... ۱۰۲
- ۳-۲-۱- مقابله با جنگ نرم و تهاجم فرهنگی..... ۱۰۳
- فصل چهارم: آسیبهای فضای مجازی و راهکارهای مقابله با آن..... ۱۰۶
- ۴-۱- فرهنگ استفاده بپینه از فضای مجازی..... ۱۰۶
- ۵-۲- لزوم آموزش استفاده بپینه از فضای مجازی..... ۱۱۲
- ۵-۳- بررسی برخی آسیبهای فضای مجازی..... ۱۱۵
- ۵-۳-۱- اتلاف وقت در فضای مجازی..... ۱۱۶
- ۵-۳-۱-۱- امور لغو در اسلام..... ۱۱۸
- ۵-۳-۱-۲- وقت شناسی و ارزش آن..... ۱۲۵
- ۵-۳-۲- اطلاعات نادرست در فضای مجازی..... ۱۲۸

- ۱۳۲.....۵-۳-۲-۱- شایعه پراکنی در فضای مجازی
- ۱۳۳.....۵-۳-۲-۲- ویژگی های شایعه
- ۱۳۳.....۵-۳-۲-۳- شایعه در قرآن و روایات
- ۱۴۳.....۵-۳-۳- آسیب های مالی و حیثیتی
- ۱۴۷.....۵-۳-۳-۱- آبرو و حیثیت مؤمن
- ۱۵۱.....۵-۳-۴- افزایش استرس و اضطراب
- ۱۵۳.....۵-۳-۵- فضای مجازی و کاهش حساسیتها
- ۱۵۵.....۵-۳-۱- معاشرت و همنشینی با بدان
- ۱۶۷.....۵-۳-۶- مواجهه با شبهات اعتقادی در فضای مجازی
- ۱۶۹.....۵-۳-۱- شبهات اعتقادی در اسلام
- ۱۷۶.....۵-۳-۷- اعتیاد به اینترنت
- ۱۷۸.....۵-۳-۱- پیامدهای اعتیاد به اینترنت
- ۱۸۴.....۵-۳-۸- انزوای اجتماعی و کاهش اعتماد انسانی
- ۱۸۶.....۵-۳-۱-۸- روابط اجتماعی از منظر اسلام
- ۱۹۳.....۴-۴- فضای مجازی و بحران هویت
- ۲۰۱.....۵-۴- نوجوانان و فضای مجازی
- ۲۰۱.....۵-۴-۱- آسیب های ناشی از فضای مجازی برای نوجوانان
- ۲۰۷.....۵-۳-۴- پیشگیری از آسیب های اینترنتی در میان نوجوانان
- ۲۱۸.....فصل پنجم: امر به معروف و نهی از منکر در فضای مجازی
- ۲۲۲.....۵-۱- مراتب امر به معروف در فضای مجازی

۲۲۹..... ۵-۱-۱- امر به معروف قلبی

۲۳۰..... ۵-۱-۲- امر به معروف لسانی

۲۳۱..... ۵-۱-۳- مرتبه عمل

۲۳۲..... بحث پایانی

۲۴۰..... منابع و مآخذ

www.ketab.ir